

معاون امور مجلس و ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دانشگاه را به سمت اثربخشی اجتماعی هدایت می‌کنیم

■ به اندازهٔ سهم از آموزش عالی باید در کشور اثرگذار باشیم

سارا طاهری

خبرنگار گروه دانشگاه

دانشگاه آزاد از گرایش سیاسی خاصی طرفداری نمی‌کند. حتی در انتخابات شورای شهر و روستاها که قرار است اردیبهشت‌سال آینده برگزار شود، سیاست دانشگاه روشن است؛ فردمحور عمل نمی‌کند و از هیچ جریان یا گروه سیاسی خاصی حمایت نمی‌کند. این موضع، یکی از نقاط مهم گفت‌وگوی ما با عارف منادی، معاون امور مجلس و ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد است که بهمن امسال توسط دکتر رنجبر به این سمت منصوب شد و در اولین مصاحبه خود با «فرهیختگان»، برنامه‌ها و چشم‌اندازش را تشریح کرد. منادی با سوابق متنوع مدیریتی در عرصه‌های آموزش و صنعت، سپس مسئولیت‌هایی چون معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه بین‌المللی سوره، مدیرعامل کشتیرانی TM، کیش، رئیس هیئت‌مدیره شرکت ریلی مهتاب، مدیرعامل شرکت سسرمایه‌گذاری و وسا شرقی و رئیس دانشگاه میزان، امروز مأموریت دارد شبکه گسترده دانشگاه آزاد را فعال و اثرگذار کند.

او در ابتدای این مسیر، سه اولویت اصلی را برای معاونت خود تعیین کرده است: تعامل مؤثر با نهادهای قانون‌گذاری کشور، جذب مشارکت‌های مردمی و خیرین و تقویت ارتباط با نهادهای، سازمان‌های مردم‌نهاد، انمه جمعه و مسئولان محلی. هدف او آن است که دانشگاه آزاد نه‌تنها یک نهاد آموزشی، بلکه یک بازیگر فعال در حل مسائل اجتماعی و ملی باشد؛ شبکه دانش‌آموختگان در سراسر کشور به‌صورت هدفمند فعال شوند، تفاهم‌نامه‌ها عملیاتی شوند و کمک‌های مردمی و خیرین از حدود ۵۰۰ میلیارد تومان به بیش از دو همت برسد تا برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و اجتماعی دانشگاه با حمایت جامعه توسعه پیدا کنند. در ادامه مشروح گفت‌وگوی «فرهیختگان» با معاون امور مجلس و ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی را از نظر می‌گذرانید.

باتوجه‌به مأموریت‌های معاونت امور مجلس و ارتباطات اجتماعی، اولویت اصلی شما در این مسئولیت چیست؟

یکی از محورهای مهم فعالیت ما، تعامل مؤثر با نهاد قانون‌گذاری کشور است. باتوجه‌به اینکه در مقاطع مختلف، به‌ویژه زمانی که رئیس هیئت مؤسس و هیئت‌امنای دانشگاه آزاد اسلامی، رئیس جمهور وقت بود، برخی چالش‌ها در ارتباط دولت با دانشگاه وجود داشت، این فضا تا حدی همچنان استمرار دارد. ازاین‌رو، تعامل با مجلس شورای اسلامی را در اولویت برنامه‌های خود قرار داده‌ام. این تعامل، در واقع به معنای ارتباط با مردم است؛ چرا که نمایندگان مجلس، مطالبات و درخواست‌های مردمی را به دانشگاه منتقل می‌کنند و ما نیز در راستای تحقق مردم‌سالاری دینی، تلاش می‌کنیم به این مطالبات پاسخ دهیم.

در حوزه جذب مشارکت‌های مردمی و کمک‌های خیرین نیز هدف‌گذاری ما این است که میزان این کمک‌ها را در دوره مدیریت فعلی به بیش از دو همت برسانیم. خوشبختانه استقبال مناسبی نیز از سوی خیرین وجود داشته است. در حال حاضر این میزان حدود ۵۰۰ میلیارد تومان است و امیدواریم با برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده و تعامل مؤثر با خیرین، این رقم به بیش از دو همت افزایش یابد.

در حوزه ارتباطات اجتماعی چه اقداماتی در دستور کار دارید؟

در این زمینه، اداره کل ارتباطات اجتماعی و امور فراسازمانی دانشگاه مأموریت دارد. تعامل با نهادهای، دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌های مردم‌نهاد(NGO)ها،

انمه جمعه، مسئولان محلی و اقشار مختلف مردم را تقویت کنند. هدف ما این است که تفاهم‌نامه‌های منعقدشده با این مجموعه‌ها، از حالت صرفاً تشریفاتی خارج شده و به مرحله اجرا و بهره‌برداری عملیاتی برسند. متأسفانه، در گذشته، در بسیاری از موارد تفاهم‌نامه‌ها صرفاً به برگزاری نشست‌ها و ثبت تصاویر یادگاری محدودشده و کمتر وارد فاز اجرایی شده‌اند. رویکرد ما این است که تفاهم‌نامه‌های موجود بازنگری، به‌روزرسانی و عملیاتی شوند تا هم دانشگاه آزاد اسلامی از منافع آن بهره‌مند شود و هم طرف مقابل بتواند از ظرفیت‌های علمی، پژوهشی و فناوریانه دانشگاه استفاده کند. این تعامل باید کاملاً دوسویه و مسئله‌محور باشد.

در حکم انتصاب شما به «کنشگری فعال شبکه واحدهای دانشگاهی در توسعه ملی» تأکید شده است. این کنشگری دقیقاً به چه معناست و چه تفاوتی با رویکرد سنتی دانشگاه‌ها دارد؟

ببینید، دانشگاه آزاد اسلامی شبکه عظیمی از دانش‌آموختگان را در نهادها و دستگاه‌های مختلف در اختیار دارد که متأسفانه از ظرفیت این سرمایه انسانی غافل بوده‌ایم. به نظر بنده، این کنشگری باید به این سمت هدایت شود که بتوانیم با این افراد در تمامی دستگاه‌های دولتی و بنگاه‌های خصوصی تعامل برقرار و ارتباط آن‌ها را با دانشگاه حفظ و تقویت کنیم. اجازه بدهید نکته‌ای را عرض کنم؛ شاید برای شما هم جالب باشد. بعضاً مشاهده می‌شود زمانی که با یکی از این عزیزان تماس گرفته می‌شود، تصور می‌کند تماس صرفاً به دلیل بدهی شهرییه بوده است. این در حالی است که ما از یک ثروت عظیم انسانی که خودمان تربیت کرده‌ایم و امروز برند دانشگاه آزاد اسلامی را با خود به همراه داریم، به‌درستی بهره‌برداری نکرده‌ایم؛ همان‌طور که آن‌ها نیز نتوانسته‌اند از ظرفیت‌های دانشگاه در ادامه فعالیت حرفه‌ای خود استفاده کنند. این فضا نیازمند تقویت و بازتعریف است.

آیا برنامه مشخصی برای تحقق این هدف در نظر گرفته‌اید؟

بله در این زمینه شناسایی این عزیزان انجام شده و تلاش داریم این ظرفیت را در سطوح استانی، محلی و واحدهای دانشگاهی فعال کنیم؛ چرا که همه این افراد در سطح ملی و در تهران مستقر نیستند. هر واحد دانشگاهی دارای دانش‌آموختگانی است که ممکن است در استان‌های مختلف مشغول فعالیت باشند؛ به‌عنوان مثال، فردی که در واحد علوم و تحقیقات تحصیل کرده، اکنون در استان یزد دارای مسئولیت اجرایی است یا در حوزه خصوصی، صنعتی یا بهداشتی و درمانی فعالیت دارد.

برنامه ما این استست که این مجموعه را به‌صورت روشمند به یکدیگر متصل کنیم تا ارتباط مستمر و مؤثری میان آن‌ها برقرار شود. دانشگاه آزاد اسلامی خانه همه این افراد است و هدف این است که ارتباط آن‌ها با خانه و خانواده خود تقویت شود.

معاونت امور مجلس و ارتباطات اجتماعی چگونه می‌تواند دانشگاه آزاد را از یک نهاد آموزشی صرف به یک بازیگر فعال در حل مسائل اجتماعی تبدیل کند؟

ببینید، دانشگاه‌های نوع چهارم در عصر حاضر، دانشگاه‌های حل مسئله هستند. مجلس در واقع عصاره فضائل ملت است؛ یعنی افراد با تجربیات و دیدگاه‌های مختلف در آن حضور دارند. ما می‌توانیم با این اتصال، فضای دانشگاه آزاد را به سمت اثربخشی واقعی در حل مسائل اجتماعی هدایت کنیم.

همین امروز هم دانشگاه آزاد اثرگذار است. به‌عنوان نمونه، در بخشنامه‌های ابلاغی ششورای عالی انقلاب فرهنگی از وزارت علوم، وزارت بهداشت و در مان و دانشگاه آزاد اسلامی نام برده می‌شود؛ چرا که دانشگاه آزاد حدود ۴۰ درصد آموزش عالی کشور را بر عهده دارد و مسئولیت بخشی از مدارس و مسائل تربیتی را نیز به عهده دارد؛ بنابراین، ما ۴۰ درصد از آموزش را انجام می‌دهیم و به همین نسبت باید ۴۰ درصد اثرگذاری در مسائل اجتماعی و سیاست‌گذاری کشور داشته باشیم. اگر این کار به سرانجام نرسد، این اشکال متوجه خود ماست نه فرد دیگری.

چرا در این نگاه مجلس اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؟

ما باید مردم‌محور عمل کنیم. نمایندگان نیز، نماینده‌های مردم در مجلسند و ما با آن‌ها تعامل برقرار می‌کنیم، حرف‌هایشان را می‌شنویم؛ اما در نهایت هدف این است که در راستای رسالت دانشگاه، اساننامه و اهداف آن، بتوانیم مطالبات و نیازهای مردم را به‌صورت مؤثر پیگیری و اجرایی کنیم.

در حال حاضر تعامل دانشگاه آزاد با نمایندگان مجلس چگونه ارزیابی می‌کنید؟ فکر می‌کنید مهم‌ترین چالش‌های دانشگاه آزاد اسلامی در تعامل با مجلس شورای اسلامی چه باشد؟ چه برنامه‌ای برای حل این چالش‌ها دارید؟

واقعیت این است که هیچ چالشی وجود ندارد؛ ولی نمایندگان محترم گاهی سؤالاتی دارند و پاسخگوری آن‌ها هستیم. ارتباط دانشگاه آزاد با دولت نیز در این دولت و دولت شهید رئیسی خوب بود.

برنامه مشخصی برای تعامل هدفمند با کمیسیون آموزش مجلس دارید؟
بله حتماً. نمایندگان اعضای کمیسیون آموزش، نقطه‌نظراتی دارند که با توجه‌به توسعه کمی دانشگاه، اکنون نظر برخی از نمایندگان مجلس این است که تمرکز بیشتر بر ارتقای کیفیت آموزش و توسعه کیفی باشد و برنامه ما این است که این اهداف به‌صورت مستمر پیگیری شود. نقطه‌نظرات نمایندگان را در این حوزه شنیدیم و ان‌شاء‌الله این موضوع پیگیری می‌شود.

مهم‌ترین خلأ ارتباطی دانشگاه آزاد با نظام تصمیم‌سازی کشور چیست؟
خلأ ناگوییهم بهتر است. بگویی نقطه اتصال. معتقدم نقطه اتصال ما با وزارت علوم، وزارت بهداشت و شورای عالی انقلاب‌فرهنگی است و باید این تعامل تقویت شود. من خلأ نمی‌بینم و معتقدم این نقطه اتصال باید تقویت شود. برنامه ما شامل برگزاری جلسات متعدد با اعضای شورا و معاونان وزارت علوم و وزارت بهداشت است. هدف اولیه ایجاد ممدلی است تا بتوانیم اقدامات بعدی را مؤثر و هدفمند پیش ببریم. این روند هم‌اکنون در حال اجراست و ادامه خواهد یافت.

در مورد بهره‌گیری از سند آمایش اجتماعی دانشگاه، برنامه‌ریزی و نحوه اجرا چگونه خواهد بود؟

شورای عالی انقلاب فرهنگی در سند آمایش، دانشگاه‌های کشور را به ۱۰ منطقه تقسیم کرده‌است. مثلاً ۳ یا ۴ استان یک منطقه شده‌است. ما با استفاده از همان سند و چهارچوبی که از قبل تدوین شده، برنامه‌ریزی می‌کنیم. اگر بتوانیم همین برنامه را به‌درستی اجرا کنیم، موفق خواهیم بود. ما برنامه‌های اسناد باالدمستی را اجرا خواهیم کرد. اقدام‌های دانشگاه در هر استان در

چهارچوب این نقشه‌راه انجام می‌شود. هدف این است که اجرای برنامه‌ها هم‌سو با اهداف دانشگاه و سیاست‌های ملی باشد.

ایجاد نظام ارتباط هوشمند با انمه جمعه و مدیران اجتماعی دقیقاً به چه معناست و چه برنامه‌ای برای این هدف دارید؟

قبلاً معاونت امور مجلس صرفاً به معاونت پارلمانی و امور مجلس محدود بود، اما با تشکیل معاونت پارلمانی و ارتباطات اجتماعی این معاونت با انمه جمعه، دولت، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOها)، و حتی اعضای مجلس خبرگان ارتباط دارد. پیش‌ازاین، اداره مشخص و یکپارچه‌ای برای مدیریت این ارتباطات وجود نداشت که نظرات و نیازهای این گروه‌ها را جمع‌آوری و پیگیری کند. به همین دلیل، اداره کل فراسازمانی و ارتباطات اجتماعی مسئولیت این حوزه را بر عهده دارد. ما با انمه جمعه جلسات متعدد برگزار می‌کنیم، نقطه‌نظرات مهم آن‌ها در حوزه فرهنگی و آموزشی را می‌شنویم، احصا و تلاش می‌کنیم در عمل آن‌ها را اجرایی کنیم. هدف ایجاد یک سازوکار مستمر، هوشمند و دوسویه است که هم دانشگاه و هم نهادها از این تعامل بهره‌مند شوند.

یکی از مأموریت‌های شما تدوین گزارش‌های مستمر راهبردی از نظام قانون‌گذاری کشور مرتبط با دانشگاه آزاد اسلامی عنوان شده است. توضیح دهید که این گزارش‌ها چه ویژگی‌هایی دارند و چه کاری انجام می‌دهند؟

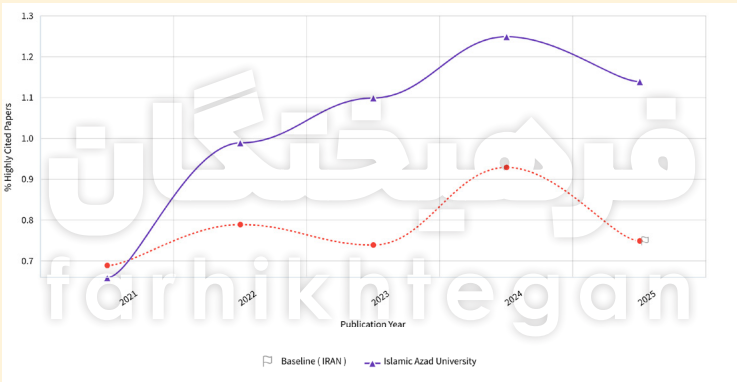
دانشگاه آزاد اسلامی با مجموعه‌ای از قوانین مرتبط است. به‌عنوان مثال، قوانینی که دانشگاه را مشمول دریافت پارهانه‌ها، وام دانشجویی و پارهانه غذای دانشجویی می‌کند. با این قوانین مجلس دولت را مکلف کرده است تا دانشگاه آزاد از این امتیازات بهره‌مند شود. باتوجه‌به اینکه دانشگاه آزاد بیش از یک میلیون و چهارصد هزار دانشجو دارد و حدود ۴۰ درصد جمعیت دانشجویی کشور زیر پوشش آن است، بهره‌برداری از این قوانین نقش کلیدی‌ای در تسهیل فعالیت‌های آموزشی و رفاهی دانشگاه دارد. تدوین گزارش‌های مستمر راهبردی به ما امکان می‌دهد که وضعیت قوانین مرتبط را رصد کنیم و اقدامات اجرایی دانشگاه را در راستای استفاده حداکثری از این مزایا پیش ببریم. این گزارش‌ها به‌صورت مستمر تهیه و به ریاست دانشگاه ارائه می‌شود.

باتوجه‌به اینکه اردیبهشت سال آینده انتخابات شورای شهر و روستاها در پیش داریم، رویکرد دانشگاه آزاد نسبت به این انتخابات چیست و در این فضا چگونه عمل خواهد کرد؟

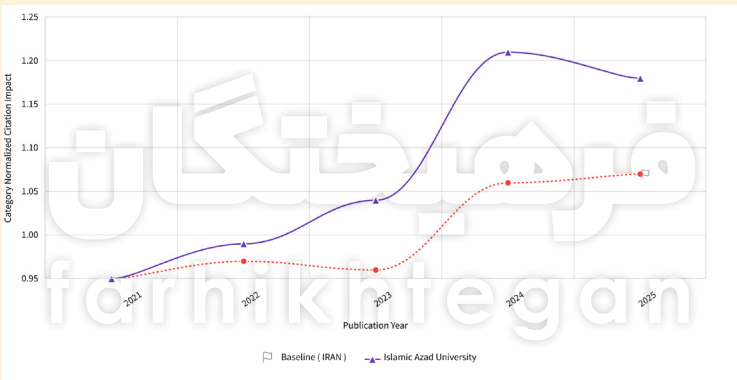
ببینید، ما حضور حداکثری در انتخابات میان‌دوره‌ای، مجلس شورای اسلامی، مجلس خبرگان رهبری و شورا‌های اسلامی شهر و روستا را ملاک قرار می‌دهیم. یعنی آحاد دانشگاہیان حضور داشته باشند. دانشگاه‌ها در این میان رسالت بیشتری بر عهده دارند. دانشگاه آزاد اسلامی تلاش می‌کند منویات مقام معظم رهبری را که در حوزه کرسی‌های آزاداندیشی است اجرایی کند تا تنور انتخابات داغ و فضا گرم شود و مشارکت، ان‌شاء‌الله مشارکت بالایی باشد. رسالت اصلی ما این است و فردمحور عمل نمی‌کنیم. نقش آفرینی ما این است که کرسی‌های آزاداندیشی دانشگاه‌ها برگزار شود، دانشجو حرفش را بزند، با نهادهای مختلف و گروه‌های مختلف حرفش را بیان کند، ولی اینکه دانشگاه آزاد اسلامی از یک گروه سیاسی حمایت کند، نه، ما این کار را نخواهیم کرد.

بر اساس ESI دانشگاه آزاد صدویکمین مؤسسه در انتشارات علمی دروب آو ساینس است؛ اما این همه ماجرا نیست

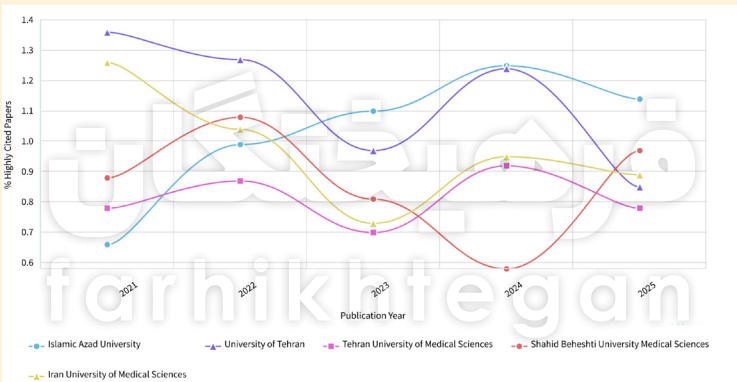
تقویت کیفیت مقالات دانشگاه به روایت InCites

روند پنج ساله درصد مقالات پراستناد دانشگاه آزاد نسبت به درصد عملکرد کلی کشور

روند پنج ساله تاثیر استنادی نرمال شده دانشگاه آزاد نسبت به عملکرد کلی کشور

روند پنج ساله درصد مقالات پراستناد دانشگاه آزاد نسبت به دانشگاه‌های برتر کشور

ابوالفضل مظاهری

دبیرگروه دانشگاه

دانشگاه آزاد از حیث تعداد دانشجو قریب به ۴۰ درصد بار آموزشی عالی را عهده‌دار است. این مجموعه بزرگ که بیش از یک میلیون و چهارصد هزار دانشجو و حدود ۲۰ هزار عضو هیئت علمی را در گستره‌ای به وسعت ایران در خود جای داده، سهمی در حدود یک‌پنجم به عبارت دقیق‌تر ۱۸ درصد در انتشار تولیدات علمی پر استاد و اثرگذار کشور دارد. داده‌های پایگاه شاخص‌های اساسی علم (ESI) یکی از پایگاه‌های اطلاعاتی مؤسسه کلاریویت آنالیتیکس که آخرین بار ۸ ژانویه ۲۰۲۶ به‌روزشده نشان می‌دهد بیش از ۷۴ هزار سند علمی از این مؤسسه آموزش عالی در پایگاه‌استدای وب آو ساینس منتشر شده که تاکنون بیش از یک میلیون و ۳۴۱ هزار بار مورد استناد قرار گرفته‌اند. این اعداد دانشگاه آزاد را جایگاه صدویکم پراساس تعداد انتشارات در بین بیش از ۱۰ هزار مؤسسه علمی جای داده است. براساس تعداد استنادات هم، رتبه ۲۱۴ از آن این دانشگاه‌شده است و از هر دو جنبه برترین دانشگاه ایرانی در این پایگاه استنادی به حساب می‌آید. البته بررسی‌های دقیق‌تر از عملکرد این دانشگاه حکایت از رشد کیفیت مستندات علمی دارد و در برخی شاخص‌ها هم از متوسط عملکرد مؤسسات علمی ایرانی با اختلاف بهتر بوده‌است.

اگرچه هنوز برای جمع‌بندی‌های اعداد و ارقام انتشارات علمی در سال میلادی اخیر و ارزیابی‌های دقیق‌تر باید چند هفته‌ای صبر کرد، اما با این حال تازه‌ترین داده‌های پایگاه اینسایتس کلاریویت (InCites) نشان می‌دهد در پنج سال اخیر (۲۰۲۵-۲۰۲۱) که ششم فوریه ۲۰۲۶ به‌روزرسانی شده ۴۷ هزار سند دروب آو ساینس منتشر شده که ۴۸۷ هزار بار مورد استناد قرار گرفته است. ۷ هزار و ۸۳۶ مورد از این اسناد هم مربوط به سال میلادی اخیر (۲۰۲۵) بوده است که قریب به ۱۰ هزار مرتبه هم به آن‌ها استناد شده است. از حیث استنادات دانشگاه آزاد تا الان در جایگاه ۱۷۱ جهان بین ۱۸ هزار مؤسسه این فهرست قرار دارد و البته می‌توان انتظار داشت با تکمیل اطلاعات جایگاه بهتری هم نصیب این دانشگاه شود.

اما نکته مهم‌تر تغییراتی است که نشان از بهبود عملکرد کیفی پژوهشگران این دانشگاه دارد. در واقع اگرچه همانند روند کلی کشور، تعداد مقالات علمی دانشگاه آزاد اسلامی کمی با کاهش مواجه شده، اما کیفیت مقالات منتشرشده به طور معناداری افزایش یافته است. بررسی روند مقالات Highly Cited از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵ و مقایسه آن با میانگین کشوری نیز به‌وضوح نشان می‌دهد که دانشگاه آزاد اسلامی در این بازه زمانی توانسته فاصله خود را با متوسط کشور افزایش دهد. پیش از سال ۲۰۲۰، سهم دانشگاه آزاد از این دسته مقالات پایین‌تر از میانگین کشوری بود، اما در حال حاضر درصد مقالات Highly Cited با فاصله‌ای معنادار افزایش یافته است.

تحلیل روند برن داده‌های پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی نشان می‌دهد که این دانشگاه در سال‌های اخیر، به جای تمرکز صرف بر افزایش تعداد مقالات علمی، رویکرد خود را به سمت ارتقای کیفیت خروجی‌های پژوهشی معطوف کرده است. تعداد مقالات نماینده در (Q۱) بارشد همراه بوده، در حالی که مقالات Q۴ روندی کاهشی داشته‌اند.

اتفاقی که میان‌گرسبایست‌گذاری هدفمند دانشگاه درجهت افزایش سهم مقالات باکیفیت و کاهش تولیدات علمی کم‌اثر است. در سایر شاخص‌ها، از جمله مقالات یک‌درصد برتر دانشگاه آزاد اسلامی با اختلافی قابل توجه بالاتر از میانگین کشوری قرار گرفته است.